

Nr 26

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motion om uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

Till konstitutionsutskottet har hänvisats proposition nr 85, vari Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet för justitiedepartementsärenden, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

I propositionen föreslås, att det högsta medgivna antalet statsråd utan departement ändras från fem till sex.

I anledning av propositionen har väckts motionen nr 688 i första kammaren av herrar *Torsten Andersson* och *Dahlén*. I denna motion hemställs, att behandlingen av propositionen måtte uppskjutas till höstsessionen av innevarande års riksdag.

Gällande bestämmelser. Enligt 5 § regeringsformen skall för särskilda grenar av rikets styrelse finnas statsdepartement till det antal, som bestäms genom en av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag. För varje departement utser Kungl. Maj:t en av statsrådets ledamöter till chef. I regeringsformens 6 § stadgas, att statsrådet skall bestå av cheferna för departementen samt statsråd utan departement till det antal, lägst tre, som föreskrivs i en av Kungl. Maj:t och riksdagen stiftad lag. Genom lagen den 11 april 1947 (nr 152) om antalet statsdepartement och statsråd utan departement har förordnats, att antalet statsdepartement skall vara elva och att statsråd utan departement skall finnas till det antal, lägst tre och högst fem, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Historik. I samband med departementalreformen vid 1840—41 års riksdag bestämdes statsrådets antal till *tio*, varav sju departementschefer och tre statsråd utan departement. Kretsen ökades till *elva* år 1900 med tillkomsten av ett åttonde departement. Genom grundlagsändring år 1918 bestämdes, att statsrådet skulle bestå av cheferna för det antal departement, lägst åtta och högst tio, som fastställdes av Konungen och riksdagen i särskild lag, samt tre statsråd utan departement. Genom 1919 års lag om

statsdepartementen utökades antalet departement till nio och därmed statsrådskretsen till *tolv* ledamöter. Ett tionde departement tillkom år 1939, varigenom antalet statsråd ökades till *tretton*. Genom ny grundlagsändring år 1941 infördes den nu gällande ordningen, enligt vilken som ovan sagts i grundlag endast anges, att statsråden utan departement skall vara minst tre, medan antalet departement och en övre gräns för antalet statsråd utan departement anges i en av Konungen och riksdagen stiftad lag, som överlämnar åt Konungen att bestämma det närmare antalet statsråd utan departement. Enligt den år 1941 utfärdade lagen i ämnet skulle departementen vara tio och statsråden utan departement minst tre och högst sex. Statsrådskretsen måste sålunda omfatta *mellan tretton och sexton* ledamöter. Dessa gränser har därefter behållits. Den nya lagen år 1947 innebar, som framgick av det ovan sagda, att departementen ökades till elva samtidigt som högsta antalet statsråd utan departement minskades till fem. Inom den angivna ramen utgjorde antalet statsråd till år 1943 femton och därefter till år 1949 sexton. Under de följande åren 1949—1957 växade antalet; under tillhoppa omkring två år var siffran femton, under återstående omkring sex år sexton. Efter regeringsombildningen hösten 1957 utgjorde statsrådets antal femton till april månad 1964, då kretsen utökades med ett sextonde statsråd.

Proposition nr 65. I den till statsutskottet hänvisade propositionen nr 65 har förslag angående statsdepartementens organisation och arbetsformer förelagts riksdagen. I propositionen erinras om att samtliga sexton statsrådsämbeten, som gällande lag medger, är tillsatta. Det uttalas, att Kungl. Maj:t icke borde vara hindrad att utnämna åtminstone ytterligare ett statsråd, om behov skulle uppkomma, t. ex. för samordningsuppgifter eller avlastning av någon departementschef.

Proposition nr 85. I förevarande proposition, nr 85, hänvisas till nyssnämnda uttalande i proposition nr 65 och föreslås, att högsta medgivna antalet statsråd utan departement ökas från fem till sex genom att gällande lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement ersättes av en ny.

Motionen. I den föreliggande motionen framhålles, att proposition nr 85 inte innehåller någon motivering, som anger att behov av ett nytt statsråd skulle föreligga för närvarande. Det avses tydligen närmast, att det kan vara lämpligt att ha ett statsråd i reserv, uttalar motionärerna och fortsätter:

Man hade kunnat vänta sig att de upprepade önskemål och synpunkter som framförts i riksdagen av riksdagens revisorer, av författningsutredningen samt av arbetsmarknadens parter om en departementalreform skulle ha angivits som skäl vid en utvidgning av statsrådskretsen. Så är dock inte fallet. Om detta varit avsikten skulle ett bifall till propositionen ha tett

sig naturligt. Nu är det uppenbart att riksdagen inte utan närmare besked om syftet med det framlagda förslaget bör besluta härom. Beslut som möjliggör tillsättande av ytterligare ett statsråd bör inte ske med den bristfälliga motivering som förebragts. Därtill bör erinras om den ansträngda arbetssituationen, inte minst inom konstitutionsutskottet, som kan omöjliggöra det inträngande i problemställningen som vi anser nödvändigt. Riksdagen bör därför bordlägga propositionen till höstriksdagen och därigenom bereda regeringen tillfälle att närmare klargöra sina motiv för förslaget.

Utskottet. Den i förevarande motion väckta uppskovsfrågan har av utskottet underställts talmanskonferensen för yttrande. Konferensen har uttalat, att den inte har något att erinra mot ett förslag om uppskov till höstsessionen med ifrågasvarande ärende.

Som motionärerna framhållit saknas närmare motivering för det i proposition nr 85 framlagda förslaget, att övre gränsen för antalet statsråd utan departement skall höjas från fem till sex. Om något omedelbart behov föreligger av en utökning av statsrådets antal och vilka uppgifter som skulle ankomma på det sjuttonde statsrådet kan sålunda för närvarande inte bedömas. Med hänsyn till de vanskligheter, som utskottet därför måste finna förknippade med propositionens behandling, och då redan det allmänna arbetsläget i riksdagen i och för sig påkallar uppskov med största möjliga antal ärenden till höstsessionen, har utskottet funnit sig böra tillstyrka det i motionen framförda uppskovsyrkandet och hemställer sålunda,

att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 688, besluta om uppskov med behandlingen av proposition nr 85 till höstsessionen av innevarande års riksdag.

Stockholm den 29 april 1965

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström*, fru Segerstedt Wiberg, herrar Sveningsson, Erik Olsson*, Dahlén, Sörlin*, Dahlberg, fröken Stenberg*; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, von Friesen, Wahlund, fru Thunvall, herrar Hamrin i Jönköping, Larsson i Luttra, Andersson i Billingsfors, Hedin*, Mossberg* och Henrikson.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Georg Pettersson, Damström, Erik Olsson, Sörlin, Dahlberg, Adamsson*, fru *Thunvall*, herrar *Andersson* i Billingsfors, *Mossberg* och *Henrikson*, vilka anförde:

Det i förevarande motion framförda uppskovsyrkandet motiveras med att förutsättningar inte nu skulle föreligga för en bedömning av det i proposition nr 85 framlagda förslaget om en ökning av den övre gränsen för antalet statsråd utan departement från fem till sex. Frånsett att vi inte delar denna uppfattning vill vi framhålla, att anledning saknas till antagande, att förutsättningarna för en bedömning skulle vara bättre vid höstsessionen. Uppskov med ett ärendes behandling skall beslutas av arbetstekniska skäl och inte på sådana grunder, som i förevarande motion åberopas. Någon svårighet för utskottet att vid vårsessionen behandla proposition nr 85 med hänsyn till rådande arbetsbelastning kan vi inte finna föreligga. Vi anser sålunda, att utskottet bort hemställa,

att motionen I:688 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.